Palmebladet

Nr. 2 2012 Medlemsblad for Botanisk hages Venner

Siste høst for hagens eldste tre

Ny botaniker på plass
side 3

Urter, vikinger og bier
side 5 og 12

Velbesøkt vårtreff
side 10

Snart kommer slåttemark
side 15

Palmebladet

Medlemsblad for Botanisk hages Venner

ISSN 1503-4593
Utgave nr 2 i 2012
september/oktober
(Nr 20 siden starten i 2003)

Ønsker du bladet tilsendt på e-post i PDF-format?
Send en e-post til:
medlem@botaniskhagesvenner.no

Redaksjonskomité
Dag Inge Danielsen, Sonia Joy de Zilwa, Anne R. Smedsrud og som Botanisk hages representanter Axel Dalberg Poulsen.

Stofftips og bidrag sendes:
daginge@botaniskhagesvenner.no

Grafisk produksjon
Kaj Standal Clausen og Hedda Brodtkorb, Grafonaut
Trykking: Fladby grafiske rådgivning AS

Forsidebildet viser gamlealmen med Hege Røer Pettersen og Anne Molia. **Foto:** Axel Dalberg Poulsen. Se side 17.

PALMETEGNINGEN
Vignett-tegningen er laget av Kaarina Aas og viser Christen Smiths daddelpalme, Phoenix canariensis, fra 1815, som vokste i Palmehuset til 2000. Bladet har fått sitt navn til minne om denne.

LEDER

Vel overstått sommer!

Innledningsvis vil jeg beklage at første eksemplar av Palmebladet 2012 kom ut noe sent. Årsaken var at vi fikk store tekniske problemer med vårt medlemsregister som var krevende å få rettet opp. Det har heldigvis fungert bra siden.

Vårtreffet ble gjennomført i øsende regnvær, men på tross av det så var fremmøtet bra. Det er tydelig at mange har satt av dette arrangementet i kalenderen og kommer uansett værforholdene. Vi gikk nok glipp av en del familiebesøk, men vi er fornøyde alt i alt. En stor takk til alle som har deltatt både i planteproduksjonen og i gjennomføringen av selve arrangementet. Mange besøkende tegnet medlemskap i venneforeningen. Vi evaluerer alltid vårtreffene for å gjøre dem enda bedre – innspill fra våre medlemmer mottas med takk.

Botanisk hages Venner har mange aktiviteter og vi har derfor alltid behov for flere hjelpere. Vi vil trenge flere guider – det planlegges opplæringskurs for disse i løpet av vinteren, vi trenger også flere som kan arbeide med vår facebookside og webside. En så stor forening er avhengig av at mange deltar. Har du litt tid, ta kontakt – du bestemmer selv hvor mye du vil delta. Det er morsomt, og vi har i alle gruppene et trivelig miljø.

I dette nummeret finner du tidspunktene for medlemsmøtet og julemarkedet i november samt årsmøtet 2013 og våretreffet 2013. Sett av tidspunktene i kalenderen allerede nå.

I Palmebladet forsøker vi å ta opp temaer som vi mener er aktuelle for våre medlemmer. Er det noe dere ønsker vi skal skrive om, ta kontakt gjennom medlem@botaniskhagesvenner.no eller skriv et lite brev til oss.

God lesning!

Med hagevennlig hilsen, Anne R. Smedsrud

www.botaniskhagesvenner.no

Venneforeningens logo

En skjematisk tegning av frueskoarten Cypripedium x ventricosum, som kom som en gave fra Mandsjuria til Botanisk hage i 1937.

Botanisk hages Venner | UiO Naturhistorisk museum |
PB 1172 Blindern | 0318 Oslo | www.botaniskhagesvenner.no
Botanisk hages Venner, stiftet i 1986, har som formål å fremme kjennskap til og interesse for Botanisk hage på Tøyen i Oslo, og å styrke og støtte hagens aktiviteter. Det kan skje gjennom de midler foreningen skaffer til veie og gjennom medlemmenes aktive innsats for hagen.

HVORFOR BLI MEDLEM?

- Du støtter Botanisk hage gjennom medlemskontingenten og bidrar til at hagen kan utvikle seg videre til glede for skoleelever, studenter, forskere og publikum.
- Du mottar medlemsbladet Palmebladet, med nyheter og informasjon om Botanisk hage, vekstene og aktivitetene der.
- Du får tilbud om å delta på hyggelig årsmøte, spesialomvisninger og andre arrangementer i hagen eller med tilknytning til hagen.

HVA KOSTER MEDLEMSKAPET? Medlemskontingenten er kr 175 for enkeltmedlemmer og kr 350 for firmaer/organisasjoner.

Vår bankkonto
1644 13 20845

FORENINGENS STYRE

Anne Reidun Smedsrud, styreleder
anne@botaniskhagesvenner.no

Bjørg Myklebust, styremedlem og kasserer
bjorg@botaniskhagesvenner.no

Berit Frydenlund, styremedlem
be-fry@online.no

Tom Sørbø, styremedlem og materialforvalter
tom@sorbo.as

Jorid Hustveit, varamedlem og leder plantegruppa
johust@online.no

Ingrid Brachel, styremedlem og sekretær
ingridbrachel@vikenfiber.no

Thomas Gabler, varamedlem
thgabler@hotmail.com

HENVENDELSER

Forespørsler av generell karakter: info@botaniskhagesvenner.no
Inn- og utmelding, adresseendring: medlem@botaniskhagesvenner.no

Dette er drømmejobben for meg, sier Anneleen Kool, nyansatt botaniker i Botanisk hage.

Fra Nederland til Tøyen via Marrakech og Uppsala

Anneleen Kool begynte i august i sin nye stilling som botaniker i Botanisk hage. Anneleen er oppvokst i Nederland, men har bodd i nesten ti år i Sverige og er svensk statsborger. Hun har en lang rekke interesser, og gleder seg til å ta fatt på oppgavene på Tøyen. **AV:** DAG INGE DANIELSEN

ANNELEEN KOOL begynte i august i sin nye stilling som botaniker i Botanisk hage. Anneleen er oppvokst i Nederland, men har bodd i nesten ti år i Sverige og er svensk statsborger. Hun har en lang rekke interesser, og gleder seg til å ta fatt på oppgavene på Tøyen:

– Jeg liker veldig godt å undervise og veilede studenter. Forskning og undervisning henger nøye sammen for meg og begge deler blir viktig i min nye stilling her i Botanisk hage, forteller Anneleen, som tok hovedfagsoppgave på potetfamilien, og som har en variert bakgrunn.

Først utdannet hun seg innen molekylærbiologi ved Wageningen universitetet i Nederland, senere i systematisk botanikk ved Universtietet i Uppsala. Hun har vært på feltarbeid mange steder i verden, blant annet i Marokko:

– Sammen med kolleger har jeg et forskningsprosjekt, der vi har studert kryddermarkedet i Marrakech. Blant annet har vi undersøkt hvilke arter som selges, og i hvilken grad dette stemmer med hva selgerne selv oppgir.

NELLIKFAMILIEN ER EN spesialinteresse for Anneleen.

– Jeg har gjort feltarbeid på arter i nellikfamilien, som er spennende fordi noen av dem har funnet alternative måter å utføre fotosyntesen på i svært tørre områder. Du finner dem blant annet i Somalia og Andesfjellene, men noen arter vokser også vilt i Skandinavia. For eksempel har vi brokkurt, *Herniaria glabra*, en unnselig blomst i nellikfamilien som finnes på gruslagte fortau i Sarpsborg og andre norske byer.

I nellikfamlien finnes nesten bare urter, men et unntak utgjøres av et lite tre som kun vokser på den karrige øya San Ambrosia 850 km utenfor kysten av Chile: – Her finnes mange endemiske arter, altså arter som ikke er å finne andre steder, og evolusjonen har virkelig frembragt noe helt unikt!

ETNOBOTANIKK SYNES Anneleen Kool er ekstra spennende, det vil si samspillet mellom vekster og mennesker og læren om hvordan mennesker har brukt og bruker vekster.

– Visste du for eksempel at kirskål, eller skvallerkål, en gang ble innført til Sverige og Norge som en nyttig salatplante?

Helt siden hun var liten har Anneleen vært opptatt av grøftekantens vekster. Som barn ble hun tatt med på ferie til Danmark og Sverige, der turer i skog og mark var viktige innslag.

– *Hvorfor har du søkt deg til Oslo?*

– Etter ferdig utdannelse hadde jeg veldig lyst til å skaffe meg praktisk erfaring med mange ulike plantegrupper, og også fortsette å undervise og formidle, ikke bare grave meg ned i forskningen, selv om jeg liker å forske. Så dette er drømmejobben for meg!

I sin nye stilling arbeider Anneleen som botaniker og kurator i ulike deler av hagen. Det er hennes ansvar å sørge for at alt er vitenskapelig korrekt, både med tanke på skilting og hva som er innført i databasen. Så kommer altså forskning og undervisning i tillegg.

– Jeg håper å kunne integrere Botanisk hage enda mer i nordiske, internasjonale og tverrvitenskapelige prosjekter, sier den nyansatte botanikeren, som er 32 år gammel, gift med botanikeren Hugo de Boer og har tre barn.

Vi ønsker Anneleen Kool velkommen og lykke til!

Holmboe 1927, Osebergskipet, 839.
Málus sylvéstris – villeple

Vikinger og bier på Urtehagens dag

En rekke aktiviteter, demonstrasjoner, utstillinger og omvisninger trakk mange besøkende da Botanisk hage arrangerte Urtehagens dag søndag 2. september. **FOTO:** ANNE R. SMEDSRUD, AXEL DALBERG POULSEN & OLE CHR. TEIGEN

FOR FØRSTE GANG på dette tradisjonsrike arrangementet ble det lagt vekt på å vise samspillet mellom blomster og bier. Entomolog (insektekspert) Lars Ove Hansen fra Naturhistorisk museum er opptatt av å bevare mangfoldet av ville bier, veps og humler. Han viste publikum hvordan vi kan hjelpe dem med å etablere seg og overleve, og han fikk de besøkendes hjelp til å lage kasser og andre overvintringsplasser for villbier og humler.

Sammen med birøkter Ole Christian Teigen hadde botaniker Inger Nordal en omvisning der hun la vekt på å vise nettopp samspillet mellom bier og blomster.

Botaniker Kristina Bjureke viste eksempler på planter vi kan bruke til å farge garn med, samt fiberrike vekster som brukes til å fremstille tekstiler og tauverk. Giftige planter og medisinplanter var tema for omvisningen til botaniker Klaus Høiland.

Iført vikinginspirerte drakter viste botanikerne Anneleen Kool og Axel Dalberg Poulsen eksempler på planter som ble brukt i Norge i vikingtiden. Lin, andre fiberplanter og mange av våre kjente rotfrukter ble dyrket av vikingene, og det planlegges nå en egen vikinghage som man håper å ha klar i jubileumsåret 2014. Etter interessen på Urtehagens dag å dømme, vil dette bli et populært tiltak.

Bomull var blant tekstilplantene som ble vist.

Marit Karlsen (t.v.) og Jorid Hustveit sto på stand for Venneforeningen.

Strandtorn – en suksesshistorie!

I Botanisk hage kan du se strandtorn tre steder: I det nye Bevaringsbedet ved siden av Osloryggen, i Rød-og-svartelistebedet (strandtorn er i kategori «sterkt truet» i Norsk rødliste 2010) og i Systematisk hage (i bedet med skjermplantefamilien). I tillegg har vi individer som oppformeres i Forsøksavdelingen. **TEKST & FOTO:** KRISTINA BJUREKE

29. OG 30. AUGUST I ÅR var vi samlet, alle vi som er med på å bevare strandtorn i Norge, på et seminar på Lista i Vest-Agder. Da det er en av Botanisk hages og NHMs viktige oppgaver å ta vare på biologisk mangfold og informere om truete arter, er vi engasjert i Handlingsplan for strandtorn – *Eryngium maritimum*. Faggrunnlaget for denne strandplanten er skrevet av Oddvar Pedersen som arbeider i Lids hus (Botanisk museum). Strandtorn er i kraftig tilbakegang i Norge – i Oslofjordsområdet pga slitasje og ødeleggelse, på Lista og Jæren pga gjengroing og at strandsonen er påvirket av gjødselavrenning.

Fylkesmannen i Vest-Agder har kontaktet oss med ønskemål om at vi skal samle inn frø og prøve å oppformere planter. Frø fra Lista, der over 80 prosent av Norges samlete bestand vokser, ble samlet inn i 2009 og 2010. De er oppformert i vår forsøksavdeling. Spireprosenten var meget høy sammenlignet med andre studier, den lå på over 70 prosent. I juli 2011 talte Tor Mjaaland at vi hadde 1306 små potter med strandtorn etter at han priklet og plantet dem. Det er langt flere individer enn hva som vokser vilt i vårt land. Plantene re-introduseres nå i flere omganger til den opprinnelige lokaliteten på Lista. Noen hundre planter er allerede plantet, mens de fleste må vente til de blir større og mer robuste.

Forrige høst ble det også samlet inn frø av strandtorn fra Jomfruland i Telemark og Rygge i Østfold. Lokaliteten i Østfold ble omtalt i media, da den ble nesten helt ødelagt av et steindeponi. Vi krysser fingrene for at de små frøplantene av strandtorn fra en av de to overlevende fertile individene i Østfold skal vokse opp, slik at arten også der kan re-introduseres.

Ved bevarings- og re-introduksjonsarbeid er det viktig å kun plante ut materiale som stammer fra den opprinnelige lokaliteten. Vi kan derfor ikke sette ut Listaplanter i Østfold.

På Lista-seminaret fortalte Oddvar om status for strandtorn i Norge i dag og Kristina om spireforsøk, bevaring og utplanting. Grunneiere ble invitert, slik at bevaringsprosessen blir forankret på alle nivåer.

En sjeldenhet fra Svalbard ønskes velkommen!

Våren 2012 tok vi i bruk et helt nytt skyggehus inne på Forsøksavdelingen.

AV: KRISTINA BJUREKE

EN AV PLANTENE som har fått glede av beskyttelse mot sterk vårsol er den sjeldne *Ranunculus wilanderi*, med det offisielle norske navnet polarnyresoleie. Den ble for første gang vist på åpningen av den nye skyggeavdelingen sist i april i år.

Frø av polarnyresoleie ble samlet av Inger Alsos på artens eneste lokalitet, Kapp Thordsen på Svalbard, i 2008. Fem frø spirte, og den planten vi fikk i gave er andre generasjons avkom, dyrket frem i Tromsø. Vi er meget glade for den – og stolte over at den satte frø hos oss. Nå må vi vente til 2013 for å se om noen av frøene er spiredyktige.

▲ *Ranunculus wilanderi*, polarnyresoleie, blomstret i Forsøksavdelingen sist vår. (**Foto:** Kristina Bjureke).

◄ Fra innvielsen av det nye skyggehuset inne på Forsøksavdelingen, Botanisk hage. (**Foto:** Kristina Bjurke).

Skinnende rent i veksthusene

▲Fra sommerens oppryddingsaksjon i veksthusene i Forsøksavdelingen. (**Foto:** Finn Ervik)

Mange som har syklet eller spasert i Monrads gate forbi Botanisk hage og Forsøksavdelingen sist sommer har lagt merke til det store antallet eksotiske planter utendørs. Dette har sammenheng med en storstilt opprydding- og rengjøringsaksjon.

– OFTE SKJER DET EN oppblomstring av skadeinsekter i veksthus i løpet av vinteren. Tidlig på sommeren gikk vi derfor gjennom alt innholdet i det største veksthuset i Forsøksavdelingen, forteller Finn Ervik, som er ansvarlig for veksthusene i hagen.

– Vi tømte huset helt for planter, vasket det ned med veksthussåpe og teknisk sprit, og varmet det opp igjen. Tømmingen, vaskingen og oppvarmingen bidrar alt sammen til å fjerne uønskede småkryp og skadeinsekter, forklarer Finn.

– Materialet som ble satt ut var angrepet av en rekke fremmede arter av ullus og skjoldlus. Disse er kommet inn i veksthusene gjennom årenes løp ettersom det ikke har vært benyttet karantenestasjon ved innførsel av nytt plantemateriale. Dette viser hvor viktig det er for oss å få på plass en karantenestasjon og nye rutiner, sier Finn.

Han forklarer at man i sommer dessverre ble nødt til å benytte kjemikalier for å bli kvitt utøyet:

– Dette er å betrakte som et unntak. Vi ønsker å ha miljøvennlig veksthusdrift og vil gjøre alt for å unngå å bruke sprøytemidler i fremtiden. Dette er viktig for NHMs omdømme, og også med tanke på den nye honningproduksjonen i hagen. Situasjonen var imidlertid så dårlig at alternativet var å kaste alt materialet i veksthuset. Nå må vi unngå å flytte materiale mellom veksthusene inntil situasjonen er under kontroll i alle husene. Dette hemmer virksomheten, for eksempel i forbindelse med arrangementer der vi ønsker å sette frem vekster fra driftsveksthusene i utstillingsveksthusene. Også i den forbindelse har vi et akutt behov for karantenehus.

I tillegg har gartnerne pottet om svært mange planter, og man har innført nye vekstmedier og gjødseltyper som er mer tilpasset de ulike kulturene. Resultatet er at den generelle plantehelsen er på vei oppover og dermed motstandsdyktigheten mot skadedyr.

– Vi har også gått gjennom og evaluert alt materialet vi har i veksthusene i forsøksavdelingen, og vi endte opp med å kaste en god del. Alt vi ikke kjente opprinnelsen til, eller som av andre grunner ikke har spesiell verdi, ble destruert. Det gir oss mer plass og lys, og det blir lettere å holde styr på produksjon og drift. Mange synes nok det er trist at så mye ble kastet, men vi brukte virkelig alle metoder, inklusive gamle permer og papirkataloger, for å spore opprinnelsen til alt vi hadde. Det som har ukjent opprinnelse har sjelden noen verdi for en botanisk hage, forklarer Finn.

Veksthusene i forsøksavdelingen blir brukt til å oppformere stauder for utplanting i hagen, til å overvintre ulike typer planter, til å dyrke fram planter til utstillingsveksthusene, samt oppbevaring og stell av dubletter. I tillegg inneholder de planter som er knyttet til forskningsprosjekter ved NHM.

RAMMETILLATELSE FOR NYTT VEKSTHUS

I begynnelsen av august ga Oslo kommune ved Plan- og bygningsetaten rammetilltatelse til bygging av det nye utstillingsveksthuset rett utenfor dagens gjerde til Botanisk hage.

– Nå håper vi bare på å få en større bevilgning på Statsbudsjettet for 2013, sier prosjektleder Finn Ervik, som nå har jobbet med veksthusplanene i to år og er større optimist enn noen gang.

Statsbudsjettet legges fram tidlig i oktober, og først da blir det klart om de nødvendige midlene blir fremskaffet.

Du kan følge med på siste nytt i veksthussaken på veksthusbloggen på nettet. Se www.nhm.uio og søk på «Veksthusbloggen».

Noen av planetens vakreste insekter må vel være sommerfuglene. De finnes i alle regnbuens farger og med en rik variasjon i mønstre og fargekombinasjoner. **AV:** SONIA JOY DE ZILWA

Prektigkledd i Botanisk hage

PÅ TURER I BOTANISK HAGE – særlig i Urtehagen og nær sommerfuglbuskene ved Palmehuset – kan du på en solskinnsdag få øye på flere, hvis du er heldig; sitronsommerfugl, admiral, blåvinge, neslesommerfugl og dagpåfugløye mfl.

Sommerfuglenes mange helt ulike livsfaser har alltid fascinert oss – egg, larve, puppe og endelig fullt utviklet sommerfugl, som er siste fase av en total forvandling som kalles metamorfose. Både filosofer, malere og forfattere gjennom tiden har vært inspirert av sommerfugler og symbolikken omkring dem. H.C. Andersen har i et eventyr beskrevet dem som vakre blomster som har fått lov til å forlate sine stilker og fly omkring – ja, de ser jo nesten slik ut!

På verdensbasis finnes det 150.000 arter av insektordenen *Lepidoptera*, som sommerfuglene tilhører. De er utbredt over hele planeten, og de største og mest fargerike finnes i tropiske regnskoger. I Norge finnes 99 arter dagsommerfugler. I flere land finnes det store «sommerfuglparker» med tusenvis som flagrer omkring i store veksthus – en unik skjønnhetsopplevelse verdt å få med seg hvis en kan! Her i landet har vi en sommerfuglpark i Sandnes. Europas største skal være på Costa del Sol ved Malaga/Benalmádena – se den på internett: www.mariposariodebenalmadena.com.

Lykke til med å se sommerfugler både i hagen og på nettet! Husk at sommerfugler er en vakker og spesiell del av en mangfoldig natur, og at det er best å bare se og fotografere dem, og la dem fly videre i sitt korte og viktige liv.

Fra øverst: Admiral *Vanessa atalanta*. (**Foto:** Sonia Joy de Zilwa)

Neslesommerfugl *Nymphalis urticae* (**Foto:** Berit Nyrud)

Dagpåfugløye *Nymphalis io*. (**Foto:** Sonia Joy de Zilwa)

Nederst: Tistelsommerfugl *Vanessa cardui*. (**Foto:** Berit Nyrud)

Vannlilje

Styreleder Anne R. Smedsrud.

Blodbeger

Vått, men velbesøkt vårtreff

Regnet øste ned store deler av formiddagen da Botanisk hages Venner arrangerte sitt tradisjonelle vårtreff søndag 3. juni 2012. Besøket var likevel meget godt, og plantesalget gikk strykende. Hage- og planteentusiastene lot seg ikke affisere av noen regndråper. Barnefamilier og «spontanbesøkende» var det derimot færre av i år, noe som gikk ut over salget av is på foreningens kafé.

FOTO: BJØRG MYKLEBUST, SOLFRID BLAKSTAD, ANNE R. SMEDSRUD, DAG INGE DANIELSEN & SIGGEN MORTENSEN

PLANTEGRUPPAS TROFASTE og ivrige dugnadsgjeng hadde igjen sørget for det ypperste, og kunne i år tilby et rikt og variert utvalg. Blant årets nyheter var vannliljer dyrket fram i Botanisk hage, og med samme stamtavle som de berømte vannliljene i Monets hage utenfor Paris.

På BhVs informasjonsstand ble det vervet over 20 nye medlemmer og delt ut brosjyrer. Det var lagt opp natursti for barna, og foreningens guider hadde en rekke omvisninger i løpet av dagen.

– Hjertelig takk til de mange som gjorde en kjempeinnsats før, under og etter vårtreffet, sier styreleder Anne R. Smedsrud. – I tillegg til alle som var å se i aktivitet på selve vårtreffdagen, hadde vi mange som rigget opp, kjørte planter og sjauet før og etter arrangementet. De skal også ha en stor takk for sitt bidrag!

En av journalistene som besøkte årets Vårtreff var Solfrid Blakstad. Hun la ut følgende tekst på nettstedet hage.no:

Vårtreffet i regi av Botanisk hages Venner samler hvert år et stort publikum, og i år var intet unntak. På tross av regnvær og tunge skyer hadde det samlet seg en stor gruppe mennesker foran portene til Botanisk hage på Tøyen da vårtreffet åpnet søndag 3 juni klokken 10.

BOTANISKE GODBITER

Vårtreffet er en gullgruve for planteglade. Her selges et utall planteslag som er dyrket frem av Plantegruppa på dugnad gjennom vinteren og våren. Her kan man finne godbiter som ikke er å få kjøpt i hagesentrene, i tillegg til tradisjonelle vekster. I tillegg er det svært hyggelige priser.

I år kunne publikum velge mellom følgende planter og vekster:

– Ettårige sommerblomster, blant dem fine klatreplanter

– Stauder

– Et stort utvalg urter, deriblant ampler med utradisjonelle sammenplantninger, og salatpotter som kan høstes flere ganger.

– Spesialplanter og overskuddsplanter fra Oldemors hage, det vil si genmateriale fra før ca 1950. Her kunne man finne blant annet *Gingko biloba* (tempeltre), kanna, mimosa og en rekke andre spesialiteter. Vannliljer var også blant godbitene på denne standen.

– Her finner jeg flotte og spennende planter, og et helt annet utvalg enn det som er på hagesentrene, sier Rita Ro fra Lierskogen til hage.no.

Vi møtte henne med favnen full av frodige grønnplanter, deriblant en praktvindel som hun planlegger å plante på terrassen.

Rita Ro pleier å besøke vårtreffet hvert år, både på grunn av den hyggelige stemningen, og ikke minst på grunn av det store utvalget med spennende planter.

Handelen gikk livlig for seg da hage.no var innom i formiddagstimene på søndag. Alle standene med ulike planter hadde godt besøk, og kundene fikk god hjelp av de kunnskapsrike selgerne fra Plantegruppa.

ØNSKER SEG FLERE MEDLEMMER

Styreleder Anne Smedsrud i Botanisk hages Venner var strålende fornøyd med besøket da hage.no slo av en prat med henne på infostanden til foreningen mellom regnbygene.

Vi jobber for å støtte prosjekter og tiltak som ikke går under vanlig drift av Botanisk hage. Vårtreffet er blant de aktivitetene som gir oss gode inntekter, sier Smedsrud.

Hun understreker den viktige dugnadsinnsatsen som blir gjort av medlemmene.

Plantegruppa produserer alle plantene som selges på vårtreffet, og i tillegg holder vi guidede omvisninger i hagen som er gratis for publikum. Dette krever en god del kapasitet, og vi ønsker oss flere medlemmer for å støtte opp om arbeidet vårt, sier Smedsrud, som kan love et hyggelig og lærerikt miljø i foreningen.

Botanisk hages egne gartnere sto også på stand og delte gode råd og tips med publikum. Her kunne man også få informasjon om hagerømlinger, såkalte svartlistede arter.

En rekke lag og foreninger var også representert på Vårtreffet, blant dem Norsk Roseforening, Treets Venner, Oslo Fuchsialag m fl.

Asarina

Einar Sørlie kjører planter

Asarina

F.v.: Susan Bailey, Andrea Patey, Anke Stumper og Veronica Samycia

Også Jens Johannesen klargjør for plantesalg.

►På Urtehagens dag hadde Lars Ove Hansen og flere av gartnerne tilrettelagt for at ville bier og humler kan finne bolig for vinteren. (**Foto:** Anne R. Smedsrud)

Botanisk hage med egne bier og honning

Bikuber og bihold har vært et kjærkomment, nytt innslag i Botanisk hage sommeren 2012. Som en forsøksordning ble det i slutten av mai plassert ut to bikuber i nordenden av hagen, mellom kompostfeltet og forsøksavdelingen. **AV:** DAG INGE DANIELSEN

▼En bie på solhatt i Urtehagen. (**Foto:** Sonia Joy de Zilwa)

▼To bikuber har denne sommeren vært utplassert i nordenden av Botanisk hage. (**Foto:** Dag Inge Danielsen)

– VI ØNSKER PÅ DENNE MÅTEN å vise publikum sammenhengene i naturen, samtidig som vi bidrar til pollinering av plantene. Og allerede neste sommer håper vi å kunne selge hagens egen honning i kafeen eller museumsbutikkene, sier hagesjef Axel Dalberg Poulsen, som tok initiativ til utplassering av bier i hagen.

Ansvarlig for biene har vært miljøarbeider Ole Christian Teigen fra Oslo, som er nyutdannet som birøkter. Han har også bikuber på Ekebergløkka parsellag og Rodeløkka.

– Vi var litt sent ute, i og med at biene ble utplassert etter at det meste av fruktblomstringen var over. Likevel er jeg godt fornøyd med sesongen, og det er blitt god og smakfull honning, sier Ole Christian Teigen.

– Biene er av det snille slaget, av sorten Buckfast, som er avlet frem spesielt for sitt gode gemytt samtidig som de er flittige samlerbier.

Basert på erfaringene fra i år er det meningen å utplassere to eller tre bikuber i Urtehagen sommersesongen 2013.

OGSÅ HUMLER OG VILLBIER

– Humler og villbier har enormt stor betydning for det som vokser i naturen, i hager og parker, og dermed for oss mennesker, forklarer entomolog Lars Ove Hansen ved Naturhisorisk museum.

I forbindelse med Urtehagens dag søndag 2. september sørget han for å tilrettelegge for at humler og ville bier skal ta bolig og overvintre i Botanisk hage.

– Vi har gjort forsøk med ulike typer materialer som insektene kan bruke som bol. Det handler for eksempel om mursteiner med hull i, rør som er buntet sammen samt treklosser, kubber og kasser med små hulrom som insektene kan bruke til vinterdvale. Vårt håp er at vi på sikt kan ha en del slike permanente bol, slik at biene og humlene er i nærheten når vårsola titter fram og de første plantene slår ut i blomst.

Hageselskapet startet sist sommer en aksjon for å ta vare på og øke den norske humlebestanden, som har gått ned de siste årene. I en pressemelding fra Hageselskapet heter det:

«Humler er, gjennom sin avgjørende rolle som bestøvere for en rekke planter, viktige for økosystemet i kulturlandskapet, på fjellet, i hager og urbane parker.» Blant årsakene til tilbakegangen peker man på endringer i kulturlandskap, mangel på egnede bolplasser, samt bruk av sprøytemidler.

På Urtehagens dag fortalte Lars Ove Hansen om behovet for å bevare mangfoldet av ville bier, veps og humler, og om hvordan vi kan hjelpe dem å etablere seg og overleve.

Birøkter Ole Christian Teigen hadde omvisning sammen med botaniker Inger Nordal, med «bier og blomster» som tema.

Honningbien Apis har eksistert på jorden i over 30 millioner år.

Skulptør Ilmi Gutzeit Mathiesen ved innvielsen av Madonna og uhyret i august. (**Foto:** Anne R. Smedsrud)

Moes pil og Madonnas uhyre

Grensene mellom kunst og natur ble utfordret tirsdag 14. august, da Botanisk hage innviet kunstverket Madonna og uhyret, eller Madonna and the Beast. Etter en begrenset konkurranse var det billedhuggeren Ilmi Gutzeit Mathiesen som fikk oppdraget med å omforme restene av Moes pil til et kunstverk.

Piletreet ble plantet i 1927 av overgartner Elias Moe og felt sommeren 2011. Ilmi Gutzeit Mathiesen lot seg inspirere av Edvard Munch og har felt inn et kvinneansikt i den gjenværende delen av stammen. På bakken ligger uhyret som åpenbarer seg for henne, også det med utgangspunkt i stammen av Moes pil.

Til stede ved innvielsen var representanter for Munchmuseet, NHM-direktør Arne Bjørlykke og hagesjef Axel Dalberg Poulsen foruten ca 50 representanter for de ansatte og publikum.

MAROKKO I FOKUS PÅ MEDLEMSMØTE 6. NOVEMBER

Medlemsmøte arrangeres tirsdag 6. november 2012 i salen på Tøyen hovedgård. Botanisk hages nyansatte botaniker Anneleen Kool vil vise bilder og fortelle om sitt forskningsprosjekt fra Marrakech. Hun har kalt foredraget: «Om berberparfyme, krydderbrød og handelen med truede røtter – Identifisering av marokkanske medisinplanter ved hjelp av DNA.» Møt opp senest kl 17.45 ved hovedporten vis a vis Munchmuseet, dette fordi portene stenger kl 17.00 og blir låst opp for våre medlemmer. Ingen påmelding nødvendig.

JULEMARKED 24. NOVEMBER

Det tradisjonelle julemarkedet på Tøyen hovedgård arrangeres i år lørdag 24. november kl 11.00 – 16.00. Her finner du et stort utvalg av håndverksprodukter, hjemmelaget mat og drikke og mye annet. Det blir aktiviteter for barna. Er du interessert i å selge produkter på markedet, ta kontakt med info@botaniskhage.no eller send oss et lite brev. Velkommen!

FØLG OSS PÅ FACEBOOK OG WEB

Venneforeningens websider finner du på www.botaniskhagesvenner.no Vi har også en side på Facebook, der vi legger ut informasjon om aktiviteter og arrangementer. Søk på Botanisk hages Venner.

HAR DU NY ADRESSE? IKKE GLEM OSS!

Vi er helt avhengig av at du som medlem gir oss beskjed når du skifter adresse, slik at vi kan holde medlemsregisteret oppdatert. Har du skiftet epost-adresse, telefonnummer eller gateadresse, send oss en melding på adressen medlem@botaniskhagesvenner.no Eller send oss et brev i posten. Du finner adressen på side 2 her i bladet.

Giftplanter får oppmerksomhet

Planter med mer eller mindre giftige deler finnes overalt omkring oss, i hager og parker, og viltvoksende i naturen. **AV:** DAG INGE DANIELSEN

– VI SER DET SOM EN AV våre oppgaver å vise og informere om hvilke planter som er giftige, sier Axel Dalberg Poulsen, sjef for Botanisk hage. – Derfor har vi en egen avdeling med giftige vekster i Urtehagen, og vi har også giftige planter i Systematisk hage og på andre steder i hagen. På denne måten kan vi bidra til at foreldre og andre får kunnskap om hva man skal advare barna mot å få i seg.

Tyrihjelm og revebjelle er to av artene som ikke er ufarlige. Av og til dukker det opp saker i mediene der noen har fått i seg deler av disse eller andre giftige vekster. Sist sommer ble Botanisk hage kontaktet av flere nyhetsmedier i slike saker. NRK Dagsrevyen intervjuet Axel om revebjelle, mens TV2 senere intervjuet Giftinformasjonens Mari Tosterud ved en tyrihjelm i Systematisk hage.

Hvis man er i tvil om hva som er giftig, eller hvis noen har fått i seg plantedeler man mistenker er giftige, skal man kontakte Giftinformasjonen, som hører inn under Helsedirektoratet. Nettstedet er www.giftinfo.no og der finnes blant annet en oversiktlig brosjyre i PDF-format. Man kan ringe telefon 22591300 ved akutte forgiftninger døgnet rundt.

I brosjyren skjelner man mellom irriterende planter, som kan gi svie og irritasjon, og giftige planter, som inneholder stoffer som eksempelvis kan virke inn på hjertet, nervesystemet eller mage og tarm. Her finner man tips om forebygging og førstehjelp samt ufarlige, irriterende og giftige planter. Og myten om at julestjerne er giftig blir avlivet.

Fra Giftinformasjonens brosjyre sakser vi følgende. «Husk – det har med mengde å gjøre. En liten smakebit av en giftig plante kan være helt ufarlig, mens det kan være farlig å spise store mengder av en mindre giftig plante.»

▼Mari Tosterud fra Giftinformasjonen blir intervjuet av TV2-nyhetene om tyrihjelm ved et eksemplar av arten i Systematisk hage. (**Foto:** Axel Dalberg Poulsen).

Nå anlegger vi slåttemark i Botanisk hage!

Naturlige slåttemarker har fått sitt utseende og sine spesielle arter gjennom slått og fjerning av høy over lang tid. Vår intensjon er å vise en slåttemark, men denne er ikke naturlig. Vi har samlet frø fra slåttemarker med lang kontinuitet og oppformert plantene her på Tøyen. Vi håper at vår slåttemark vil utvikle seg til en vakker blomstereng, som vi kan bruke til undervisning. Hvis publikum blir interessert i slåttemarker og bevaring av det tradisjonelle kulturlandskapet, er mye oppnådd. **AV:** KRISTINA BJUREKE, FAGKOORDINATOR

SLÅTTEMARKER ER FORMET gjennom rydding og lang tids tradisjonell slått. De ugjødslede slåttemarkene kan oppvise et meget høy biologisk mangfold.

Slåttemarker kan ikke erstattes av beitemarker, fordi de inneholder vegetasjonstyper og flere arter som ikke opprettholdes av beite. Sammenlignet med beitemarker har de høyest artsmangfold per kvadratmeter, og også de største bestandene av flere truede engarter.

Gjennom historien har de vært viktige «levende genbanker». I løpet av 1900-tallet har de imidlertid blitt en svært truet naturtype, og slåttemark fikk status som «Utvalgt naturtype» i 2011. NHM, ved Kristina Bjureke, har arbeidet i to år som fagkoordinator for slåttemarker i Oslo og Akershus. Her lages skjøtselsplaner for ti enger hvert år.

Vår nye eng vil ligge rett nedenfor dammen i Fjellhagen, ved siden av Osloryggen. Den gamle jorden med plengress er fjernet. Statens Vegvesen, Region Øst, har vært behjelpelige med jord fra en slåttemark som skulle ødelegges pga veigbygging. Dermed ble jorden og frøbanken bevart her i Botanisk hage. Vi er takknemlige for dette samarbeid.

En slåttemark trenger tid og skjøtsel for å utvikles. Det kan ta flere år før vi får en «naturlig» blomstereng med arter som flekkgrisøre, prestekrage, rødknapp, tepperot, smalkjempe, solblom, harerug og mange andre i skjønn forening. Men vår målsetting er at vi kan innvie den med ljåslått jubileumsåret 2014!

▶ Så blomsterrik kan en ugjødslet slåttemark bli, her fra Mikkelrud i Aurskog Høland. (**Foto:** Kristina Bjureke).

▲Hagesjef Axel Dalberg Poulsen og botanikkstudent Øystein Lofthus viser en blomstrende gurkemeie, *Curcuma longa*. (**Foto:** Dag Inge Danielsen).

Ingefær krydrer tilværelsen

De siste årene er det blitt mer og mer vanlig å finne ingefærrot i norske grønnsakbutikker. At du kan bruke en slik til å dyrke din egen stue-ingefær, visste du kanskje ikke. Det kunne man få lære om ved å besøke ingefær-demonstrasjonen i Victoriahuset søndag 26. august. Hagesjef Axel Dalberg Poulsen assistert av mastergradsstudent Øystein Lofthus tok i mot et hundretalls besøkende, som var nysgjerrige på de mange artene i ingefærfamilien.

▼Et eksemplar av den flerårige urten ingefær, *Zingiber officinale*, dyrket frem i Botanisk hage. (**Foto:** Dag Inge Danielsen).

DENNE FAMILIEN, ZINGIBERACEAE, omfatter mange slekter og et sted mellom 1.500 og 2.000 arter. Blant disse finner vi gurkemeie, galangal, fingerrot, blomsterrot og kardemomme. Axel Dalberg Poulsen har spesialisert seg på ingefær, og han har bak seg en rekke studieopphold på Sumatra, Borneo og andre steder i Asia. Han har identifisert og beskrevet flere arter som er nye for vitenskapen. Han har nylig publisert sin andre fagbok om ingefær.

De besøkende på ingefær-demonstrasjonen i august fikk smaksprøver av ingefærte og kunne beundre flere av artene, blant annet en blomstrende gurkemeie, samt en stor ingefærplante dyrket frem av en rot kjøpt i grønnsaksbutikk på Grønland.

Også den 18. mai i år kunne man lære om ingefær, da Axel og Øystein hadde en lignende demonstrasjon på Fascination of Plants Day, som ble holdt i Oslo for første gang. Dette er et internasjonalt initiativ. Også Botanisk hages Venner hadde informasjonsstand denne dagen.

Siste høst for gamlealmen

▲ Foruten sin kjærlighet til gamlealmen illustrerer Hege Røer Pettersen (til venstre) og Anne Molia stammens omfang. Anne Molia er ansatt ved Naturhistorisk museum og er bl.a. ekspert på kjuker (sopp på trestammer). (**Foto:** Axel Dalberg Poulsen).

I LØPET AV KOMMENDE VINTER vil det eldste treet i Botanisk hage bli felt. Ingen vet sikkert hvor gammelt det er, men det har i uminnelige tider blitt kalt «gamlealmen» av de ansatte, og det regnes som sikkert at det sto her før hagen på Tøyen hovedgård ble gjort til universitetets botaniske hage i 1814.

– Treet har fått almesyke og det er dessverre ikke noe håp om at det klarer seg, forklarer gartner og trepleier Hege Røer Pettersen. – Almesyke er en soppsykdom som spres med en bille. Som mottiltak sørger treet for at ytterveden blir «sperret av», slik at ikke smitten spres til resten av treet. Siden alm har bare en eller to aktive årringer, tar den på dette viset dessverre livet av seg selv.

Gamlealmen vokser i arboretet, i den bratte skråningen ned mot Jens Bjelkes gate.

ÅRSMØTE 2013

Årsmøtet i Botanisk hages Venner arrangeres tirsdag 12. februar i salen på Tøyen hovedgård. Formell innkalling kommer på vanlig måte i posten i januar, men sett av tidspunktet allerede nå.

VÅRTREFFET 2013

Søndag 2. juni blir det stort planteutvalg, høy stemning og aktiviteter for hele familien, når Botanisk hages Venner arrangerer sitt tradisjonelle vårtreff.

BLI MED PÅ GUIDEKURS

I samarbeid med staben i Botanisk hage og Naturhistorisk museum planlegger Botanisk hages Venner et guidekurs for sine medlemmer. Kursstart blir i februar 2013 med fire – fem innekvelder og derpå følgende utendørsundervisning. Målgruppen er hageentusiaster som har lyst og mulighet til å bruke litt av sin fritid til å lære om Botanisk hage og noe av det som vokser der. Siktemålet er at de som fullfører kurset skal bli i stand til å påta seg bestilte og åpne omvisninger i hagen. Omvisningene er ubetalt arbeid, men foreningen utbetaler et lite vederlag som er ment å dekke noen av utgiftene. Kurset er gratis for foreningens medlemmer, og lærerkreftene er ansatte i Botanisk hage og andre som er eksperter innenfor ulike fagområder; fra botanikk til formidling. Påmelding til Anne Finnanger i Utadseksjonen: anne.finnanger@nhm.uio.no

SJEKK PÅ NETT: HVA VOKSER HVOR?

Alt som vokser i Botanisk hage er lagt inn i hagedatabasen med koordinater, slik at du kan finne de nøyaktige voksestedene. Se www.nhm.uio.no og søk på "Plantedatabasen". Skriv inn norsk eller vitenskapelig navn eller deler av navnet, og du får opp et kart som viser hvor i hagen du kan finne planten eller treet. Det er også flere andre søkemuligheter. Det går for eksempel an å søke på alle plantene i Fjellhagen som kommer fra Romania, eller alle trærne i Arboretet i lønneslekten. Plantene i Botanisk hage utgjør levende vitenskapelige samlinger, tilsvarende tørkede planter i et herbarium eller bergart- og mineralsamlingene i Geologisk museum. Hagens database inneholder blant annet informasjon om det naturlige voksestedet og når planten kom til vår botaniske hage.

Glede og skjønnhet

▲Botanisk hage blir mye brukt når brudepar, jubilanter og andre skal foreviges for ettertiden i vakre omgivelser. Her et brudepar med opprinnelse i Eritrea, og deres følge, en sensommersøndag i august i år. (**Foto:** Dag Inge Danielsen).

Botanisk hage er IKKE en dyrehage!

FRA TID TIL ANNEN, og spesielt når sommerferiesesongen nærmer seg, hender det at besøkende i Botanisk hage er freidige nok til å sette ut uønskede dyr eller fisk i et av utstillingsveksthusene. Sist sommer ble det en del medieoppmerksomhet omkring dette fenomenet.

Først var det et par gekkoøgler som ble satt ut i Palmehuset. Senere ble det oppstandelse omkring en blåtungeskink funnet samme sted. Dette er et salamanderlignende krypdyr som finnes i Australia.

– Vi har ikke myndighetenes tillatelse til å ha dyr her i Botanisk hage. Vi kan derfor ikke gjøre annet enn å sørge for at dyrene blir destruert, og vi advarer på det sterkeste mot slike «fremstøt», sier hagesjef Axel Dalberg Poulsen.

►Blåtungeskink er et krypdyr hjemmehørende i Australia. (**Foto:** Axel Dalberg Poulsen).

▲Geckoøgle funnet i Botanisk hage sist sommer. (**Foto:** Axel Dalberg Poulsen).

En sjelden snylter dukket opp

Den svært sjeldne bergflettesnylterot, *Orobanche hederae*, ble 23. juli 2012 gjenfunnet i sørvestre del av Botanisk hage. Den er hittil bare kjent fra de botaniske hager i Oslo og Bergen, ikke andre steder i Norge.

AV: REIDAR ELVEN OG AXEL DALBERG POULSEN

DENNE PLANTEN SNYLTER på andre planter. Derfor trenger den ikke grønne blader til å produsere energi fra solen. Den får i stedet all sin energi ved å vokse inn i roten av vertsplanten.

Bergflettesnylterot er ikke plantet i Botanisk hage men har etablert seg spontant. For 25 år siden vokste bergflettesnylterot i hagen ved Tøyen hovedgård hvor den var parasitt på bergflette, *Hedera helix*, men forsvant etterhvert. Denne gang er vertsplanten *Acanthopanax lasiogyne*, en busk fra Kina, som også tilhører bergflettefamilien. Oss bekjent er det første gang bergflettesnylterot er sett som snylter på denne busk. Det er vanlig at snylterot trives på mere enn bare en art vertsplante. I naturen er der færre muligheter for snylterot å velge imellom og den ses derfor oftest kun på en vert.

▲Bergflettesnylterot fotografert av Axel Dalberg Poulsen i juli i år.

B

NORGE P.P. PORTO BETALT

DISTRIBUERT AV POSTEN NORGE

posten

Avsender:
Botanisk hages Venner
Naturhistorisk Museum
Postboks 1172 Blindern
0318 Oslo

Aktiviteter på Naturhistorisk museum høsten 2012

SEPTEMBER		
Onsdag 26.	18:00-20:00	**Herbariekveld i Botanisk museum.** Hvorfor samler vi på planter og hvordan? Velkommen til åpen kveld i Botanisk museum med demonstrasjoner i våre ulike herbariesamlinger. Ved Reidar Elven, Kristina Bjureke og Siri Rui.
Søndag 30.	13:00 14:00	**Omvisning i utstillingen Hodejeger** En utstilling av trofeer donert til museet av jegeren Olaf Holm Hellenes fra Larvik. Utstillingen Hodejeger på Zoologisk museum er åpen ut året. Ved Petter Bøckman og Einar Strømnes. Omvisningene begynner kl. 13 og 14.
OKTOBER		
Søndag 7.	13:00	**Geofarer: Om klima, skred og flom.** Velkommen til foredrag om klimaendringer og geofarer. Medfører klimaendringer økt fare for flom og skred? Ved forskere fra NGI, Norges Geotekniske Institutt.
Søndag 14.	13:00	**Fremtidens utstillingsveksthus – når kommer det?** Statsbudsjettet legges fram 8. oktober. Kommer bevilgningen til det nye veksthuset nå, og hva skjer videre? Ved Finn Ervik, NHM.
Lørdag 20.	12:00-15.00	**Meteorittseminar.** Hva vet vi om meteoritter og himmelrommet? Lær om solsystemet, asteroider, ildkuler, nedslagskratere og de nyeste resultatene fra Mars. Foredrag ved astronomer og geologer fra Universitetet i Oslo og andre institusjoner. Auditoriet, Zoologisk museum.
Søndag 21.	13:00	**Spermier – hvorfor er de så variable i form og størrelse?** Hvorfor er spermcellene de mest variable cellene i dyreriket hva angår form og størrelse? Fugleforskere ved Naturhistorisk museum har i en årrekke studert dette hos spurvefugl fra hele verden. Foredrag ved Terje Laskemoen, NHM.
Søndag 28.	12:00-14:00	**Monsterøglene på Svalbard – en ny faktabok for barn.** Velkommen til lansering av den nye barneboken om mønsterøglene på Svalbard. Møt forfatterne og illustratøren. For 147 millioner år siden var det hav der Svalbard ligger nå. Her levde noen av de største rovdyrene som har levd. Nå kan du få vite hvordan forskerne fant fossilene av øglene, hvordan de gravde dem ut, og hva øglene forteller oss om livet på jorden. Vi viser også preparering av øglefossiler og tilbyr tegneskole. Boken er skrevet av Jørn H. Hurum og Torstein Helleve, illustrasjoner av Esther van Hulsen. Støttet av Oslo Folkeakademi.
NOVEMBER		
Søndag 4.	13:00	**Naturmangfoldmodeller.** En naturmangfoldmodell er et kart eller bilde som i grove trekk viser utbredelse og forekomst av en naturegenskap, f.eks. en art. Naturmangfold omfatter arter, naturtyper, landskaper, landformer, bergarter og mineraler. Foredraget handler om hvordan vi lager naturmangfold-modeller og viser gjennom eksempler hva slike modeller kan brukes til. Ved Rune Halvorsen.
Søndag 11.	13:00	**Skjell og former.** Skall av muslinger, snegler og blekkspruter er blant de vakreste tingene vi finner i naturen. I flere hundre år har biologer, paleontologer, kunstnere, arkitekter og matematikere prøvd å beskrive og forklare mangfoldet av elegante former og mønstre i bløtdyrenes skall. Hvorfor er vi så fascinerte av skjell, hva vet vi om dem, og hvilke problemer er fortsatt uløste? Foredrag ved Øyvind Hammer. Auditoriet, Zoologisk museum.
Søndag 18.	11:00-14:00	**Utstopping av dyr.** Hvordan ble dyrene i utstillingen utstoppet? Ved Naturhistorisk museum arbeider to taksidermister. Kom og se hvordan de jobber! Ved Bjørn A. Bjerke m. fl.
Lørdag 24.	11:00-16:00	**Julemarked.** Velkommen til julemarked på Tøyen hovedgård. Mye fint, velsmakende og hjemmelagd å få kjøpt. Aktiviteter for barna. Arrangeres av Botanisk hages venner. På tunet til driftsbygningen ved Tøyen hovedgård.
Søndag 25.	13:00-15:00	**Omvisning i utstillingen Hodejeger:** En utstilling av trofeer donert til museet av jegeren Olaf Holm Hellenes fra Larvik Utstillingen Hodejeger på Zoologisk museum er åpen ut året. Ved Petter Bøckman og Einar Strømnes. Omvisningene begynner kl. 13 og 14.
Søndag 25.	13:00 14:00	**40 år siden romferden Apollo-17**. Velkommen til jubileumsseminar og foredrag om Apollo-programmet og bemannet romfart. Det blir bl.a. nyheter fra romsondene Dawn og MESSENGER og meteoritt-omvisning. • Siv.ing. Erik Tandberg, Norsk Romsenter. «Om Apollo-programmet og fremtidige mål for bemannet romfart.» • Forsker Stephanie Werner, Senter for geologiske prosessers fysikk, UiO. «Utviklingen av månen og de jordliknende planetene.» • Professor Reidar Trønnes, Naturhistorisk museum, UiO. «Siste nytt om Merkur og asteroiden Vesta fra romsonden MESSENGER og Dawn.» Omvisning i meteoritt-utstillingen som inneholder prøver fra bl.a. månen, planeten Mars og asteroiden Vesta.
DESEMBER		
Søndag 2.	13:00 14:00	**Over Atlasfjellene inn i Sahara.** Geologer fra Naturhistorisk museum gjennomførte en to-ukers ekspedisjon med firehjulstrekkere gjennom landskaper i det sørøstlige Marokko våren 2012. Marokkos geologi omfatter kolossale fjellkjeder, tørre ørkener, mineral- og malmforekomster og avsetninger med spektakulære fossiler. Velkommen til foredrag og bildefremvisning. Ved Hans Arne Nakrem. Auditoriet, Zoologisk museum.
Søndag 9.	13:00-14:00	**Grønlandshvalen – en truet gigant.** Grønlandshvalen er en av de største skapningene som noen gang har levd. Totalbestanden er i dag sterkt redusert p.g.a. tidligere tiders hvalfangst. Foredrag ved Øystein Wiig. Auditoriet, Zoologisk museum.

TRE I HAGEN

ANNA HUNT

Jeg har bodd mesteparten av livet i England, nær Cambridge, men tror jeg har arvet lidenskapen for planter fra min norske oldemor! Plantene er så viktige for oss, blant annet for å forebygge sykdom. Jeg har vært i Botanisk hage før, men dette er første gang med omvisning, og det gir en helt annen forståelse av det jeg ser; plantene blir satt inn i en sammenheng. De små historiene fyller også ut bildene jeg ser.

HASSE STOREBAKKEN

Siden jeg har kontor i Tøyenbekken har jeg vært mye i Botanisk hage – fint sted for et pustehull! Hagen er en perle i byen vår, det er stor variasjon og jeg oppdager stadig noe nytt. Særlig er jeg glad i fjellhagen. Og så er det artig å gjenkjenne noe i naturen ute som jeg har sett her. Det er bra at universitetsfokuset er så fremtredende her, og at det er godt skiltet – det som står der møter en undring i meg, og jeg lærer kanskje litt.

MALENE OMLAND

Det er første gang jeg er på omvisning her. Siden jeg bor i nærheten, bruker jeg hagen mye til trening. Tidligere har jeg vært litt overveldet av alle plantene her som jeg forgjeves har forsøkt å lære navnet på, etter omvisningen ble det mye mer interessant. Jeg elsker de store, romantiske trærne – de er fascinerende. Særlig å oppleve hvordan den digre og knortete sibirlønnen med de liggende grenene får meg til å ønske å være barn igjen! Den innbyr til lek!

AV: SIGGEN MORTENSEN